

Pojmovnik

Ako niste sigurni u značenje pojmova na koje nailazite pri istraživanju svojih temeljnih prava, potražite ih u glosaru u kojem su objašnjeni često upotrebljavani pojmovi.

Područja općih prava

Pojam	Opis
Pravo na pristup sudovima i drugim tijelima radi ostvarivanja pravne zaštite, kao što je obvezujuća odluka ili financijska naknada	Odnosi se na slučajeve kada ne možete tražiti pravdu, kada vaše saslušanje nepošteno ili je nepravilno provedeno u tajnosti, kada sud nije neovisan, kada trajanje postupka nije razumno ili ako ne primite pravnu pomoć ili pomoć pravno zastupanje. Primjenjuje se također ako se prema vama postupa kao da ste krivi prije nego što sud dokaže krivnju, ako vas se smatra krivim za djelo koje ne predstavlja kazneno djelo, ako je kazna prestroga ili ako vas se dvaput kažnjava u kaznenom postupku za isto djelo.
Prava potrošača	Odnosi se na slučajeve kada ste suočeni s nepoštenim postupanjem pri kupnji proizvoda ili usluge (uključujući i kupnju internetom) ili kada je ono što ste kupili nedovoljno kvalitetno. Obuhvaća i pitanja kao što su nepošteni uvjeti u ugovorima, ako ste dovedeni u zabludu oglašavanjem ili ako je vaš operator paket-aranžmana otišao u stečaj.
Ekološka prava	Odnosi se na slučajeve u kojima okoliš u kojem živite nije pravilno očuvan ili zaštićen. Obuhvaća i slučajeve u kojima ste izloženi onečišćenju, kao što je loša kvaliteta zraka ili otrovne kemikalije.
Prava povezana sa slobodom mišljenja, izražavanja i vjeroispovijesti	Odnosi se na slučajeve ograničavanja vaše slobode mišljenja te primanja i slanja informacija i ideja, uključujući internetom. Obuhvaća i aktivnosti kao što su slobodno stvaranje, izvođenje, distribuiranje ili prikazivanje umjetničkih djela.
Prava u vezi azila i useljavanja	Odnosi se na slučajeve kada vam se onemogućuje da tražite azil ili ako vas se udaljava, protjeruje ili izručuje zemlji u kojoj postoji stvarna opasnost da ćete biti osuđeni na smrt, podvrgnuti mučenju ili drugom nečovječnom ili ponižavajućem postupku ili kažnjavanju.
Prava povezana sa slobodom kretanja unutar EU-a	Odnosi se na slučajeve kada vam je onemogućeno slobodno kretanje ili boravak unutar Europske unije, npr. radi posla, studiranja, pokretanja poduzeća ili praćenja člana obitelji.
Prava na nediskriminaciju	Odnosi se na slučajeve u kojima se prema vama drukčije odnosi na temelju vašeg roda, rase ili etničkog podrijetla, dobi, invaliditeta, spolne orijentacije (za lezbijke, homoseksualce, biseksualne, transseksualne ili interseksualne osobe), vjeroispovijesti ili uvjerenja ili na nekom drugom temelju u područjima kao što su obrazovanje, zapošljavanje, socijalna sigurnost, zdravstvena skrb, pristup robi i uslugama ili stanovanju. Primjenjuje se također ako ste žrtva zločina iz mržnje – kazneno djela motiviranog rasizmom, ksenofobijom, vjerskom netrpeljivošću ili vašim stvarnim ili pretpostavljenim invaliditetom, spolnom orijentacijom ili rodnim identitetom.
Prava povezana sa zaštitom osobnih podataka	Odnosi se na slučajeve kada druge osobe (pojedinci, trgovačka društva, javna tijela, vlade, agencije ili neka druga tijela) imaju pristup vašim osobnim podacima (svim podacima na temelju kojih vas se može identificirati, kao što su npr. vaše ime, telefonski brojevi, datum rođenja ili fotografije) te ih prikupljaju i upotrebljavaju, uključujući i internetom. Obuhvaća i neželjeni izravni marketing pozivima ili poštom.
Prava povezana sa zaštitom fizičkog i psihičkog integriteta osobe	Odnosi se na slučajeve u kojima ste zlostavljani, nepravedno zadržani, mučeni ili žrtva nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja, ropstva, prisilnog rada ili trgovanja ljudima. Može se primijeniti i na druge slučajeve, npr. ubojstvo rođaka.
Prava na društveno i političko djelovanje	Odnosi se na slučajeve kada vam se onemogućuje da se mirno okupljate, da osnujete političku stranku ili da se pridružite sindikatima ili nekim drugim udruženjima. Primjenjuje se također ako je ograničeno vaše aktivno i pasivno biračko pravo na izborima. Obuhvaćeni su i slučajevi kada vam vaša nacionalna tijela uskrate diplomatsku ili konzularnu zaštitu.
Prava povezana sa zaštitom privatnog i obiteljskog života	Odnosi se na slučajeve uplitanja u vaš privatni život ili obitelj. To uključuje vaš osobni identitet (npr. odabir imena, način oblačenja, seksualni identitet), liječenje (nemarno ili bez pristanka), uhođenje (uključujući i na internetu), neopravdane policijske preglede tijela ili uzimanje otisaka prstiju, odnose između roditelja i djece, odnose između vas i vašeg partnera (uključujući i istospolno partnerstvo), posvojenje itd. Uključuje i situacije kada dobijete otkaz iz razloga povezanih s roditeljskim dopustom i pravom na plaćeni roditeljski dopust.
Prava vlasništva	Odnosi se na slučajeve kada vam je onemogućeno pravo na uživanje vlasništva, uključujući zemlju, stanove, automobile itd. Primjenjuje se i ako kao autor ili izumitelj želite zaštititi svoje djelo i ostvarivati dobit od njega. To se može odnositi na djela obuhvaćena autorskim pravima, na patente, žigove i izvorne poslovne metode te industrijske postupke.
Prava povezana s dobrom javnom upravom	Odnosi se na slučajeve kada želite pokrenuti postupak zbog nepravilnosti, npr. ako vladin ured, lokalno tijelo ili neka druga javna institucija ne postupa s vašim predmetom nepristrano, pošteno ili u razumnoj roku.
Prava u području socijalne sigurnosti i pomoći, obrazovanja, stanovanja i zdravstvene skrbi	Odnosi se na slučajeve kada vam je onemogućen pristup pravima u sustavu socijalne sigurnosti i socijalnoj pomoći, posebno tijekom roditeljskog dopusta, bolesti, nesreće, gubitka radnog mjesta ili zbog dobi. Obuhvaća prava na pristup osnovnoj medicinskoj skrbi i liječenju te socijalnoj pomoći i pomoći za stanovanje, uključujući i financijsku pomoć. Obuhvaća i probleme s pristupom obveznom obrazovanju te višem i daljnjem obrazovanju, uključujući sveučilišno i strukovno obrazovanje ili nedostatak poštovanja obrazovnih ustanova prema roditeljskim vjerskim, filozofskim i pedagoškim uvjerenjima. Primjenjuje se i na probleme s pristupom općim uslugama, kao što su poštanske usluge, telekomunikacije ili prijevoz.

Prava posebnih ranjivih skupina: osoba s invaliditetom, djece i starijih osoba	Odnosi se na slučajeve u kojima vam se onemogućuje da pristupite socijalnim naknadama (kao što je invalidska mirovina) ili je ugroženo vaše sudjelovanje u društvenom, kulturnom i političkom životu jer ste dijete ili starija osoba ili ako niste posebno zaštićeni kao neka od sljedećih skupina: dijete, starija osoba ili osoba s invaliditetom.
Prava radnika i prava povezana sa samozapošljavanjem i poslovnim aktivnostima	Odnosi se na slučajeve kada vam je onemogućeno slobodno odabirati posao, raditi ili slobodno pokrenuti i voditi poduzeće. Obuhvaća i vaša prava kao radnika na informacije i savjetovanje na radnom mjestu, pravo na kolektivno pregovaranje i djelovanje, zaštitu od neopravdanog otpuštanja te poštene i pravične radne uvjete. Obuhvaća i nedostatak zaštite mladih osoba na radu i dječji rad.

Prava povezana sa zaštitom fizičkog i psihičkog integriteta osobe

Pojam	Opis
Ljudsko dostojanstvo	Imate pravo da se prema vama postupa pošteno i s poštovanjem.
Pravo na život	Ovo vas pravo štiti od, na primjer, prekomjerne policijske upotrebe ubojitog oružja i od smrtne kazne.
Pravo na integritet osobe	Imate pravo na zaštitu od fizičkog ili mentalnog ozljeđivanja i povrjeđivanja ili izrabljivanja. To se pravo proteže i na zaštitu od kirurških zahvata bez pristanka ili na prodaju organa. Njime se ujedno štiti i sama ideja „čovječnosti” zabranom ljudskog kloniranja ili uplitanja u reproduktivni proces kojim se određene društvene ili etničke skupine nastoji spriječiti da imaju djecu.
Zabrana mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja	Imate pravo na zaštitu od mučenja i postupanja koja su namjerno ponižavajuća, bolna ili uznemirujuća.
Zabrana ropstva i/ili prisilnog rada	Imate pravo na to da vas ne posjeduje ili kontrolira druga osoba ili da vas se ne premješta s jednog mjesta na drugo da biste radili ili obavljali nešto protiv svoje volje.
Pravo na slobodu i sigurnost	Imate pravo na zaštitu od zadržavanja bez opravdanog razloga. Na primjer, smije vas se lišiti slobode samo ako ste počinili kazneno djelo; smije vas se uhititi samo ako se sumnja da ste počinili kazneno djelo i ne smije vas se podvrgavati neopravdanim i grubim pregledima tijela bez obrazloženja.

Prava na nediskriminaciju

Pojam	Opis
Poštovanje kulturne, vjerske i jezične raznolikosti	Ovim se pravom štiti kulturna, jezična i vjerska raznolikost i omogućuje vam se da sudjelujete i doprinosite toj raznolikosti.
Diskriminacija / nepošteno postupanje u području zapošljavanja	Na radnom se mjestu prema vama ne bi trebalo postupati nepošteno ili drukčije zbog vaše rase, dobi, spolne orijentacije itd.
Diskriminacija / nepošteno postupanje u području obrazovanja	U obrazovanju se prema vama ne bi trebalo postupati nepošteno ili drukčije zbog vaše rase, dobi, spolne orijentacije itd.
Diskriminacija / nepošteno postupanje u području stanovanja	Prema vama se ne bi trebalo postupati nepošteno ili drukčije kada tražite stan ili kada ste kod kuće zbog vaše rase, dobi, spolne orijentacije itd.
Diskriminacija / nepošteno postupanje u području socijalne zaštite	Pri primanju socijalnih naknada prema vama se ne bi trebalo postupati nepošteno ili drukčije zbog vaše rase, dobi, spolne orijentacije itd.
Diskriminacija / nepošteno postupanje u području roba i usluga	Prema vama se ne bi trebalo postupati nepošteno ili drukčije kada pokušavate pristupiti dobrima i uslugama zbog vaše rase, dobi, spolne orijentacije itd.

Prava povezana sa slobodom mišljenja, izražavanja i vjeroispovijesti

Pojam	Opis
Sloboda mišljenja, savjesti i vjeroispovijesti	Imate pravo na slobodno izražavanje svojih ideja (uključujući i ideologiju i moralne vrijednosti) te svojih religioznih ili nereligioznih uvjerenja.
Sloboda izražavanja i pristupa informacijama	Imate pravo na slobodno izražavanje i prihvaćanje različitih ideja i informacija. Mediji također imaju slobodu objavljivanja svih informacija koje nisu netočne ili klevete.
Sloboda umjetnosti i znanosti	Imate slobodu uživati, učiti i istraživati kulturna djela te znanstvene studije. Ako su ta djela u javnoj domeni ili ako nisu zaštićena autorskim pravom, možete ih i javno dijeliti.

Prava na društveno i političko djelovanje

Pojam	Opis
Sloboda okupljanja i udruživanja	Imate slobodu okupljati se javno ili privatno i udruživati se s drugima u bilo koju svrhu pod uvjetom da je ta svrha zakonita.
Aktivno i pasivno biračko pravo	Imate aktivno i pasivno biračko pravo na svim izborima.
Pravo na diplomatsku i konzularnu zaštitu	Imate pravo na zaštitu svojevremene veleposlanstva ili konzulata.

Prava povezana sa zaštitom privatnog i obiteljskog života

Pojam	Opis
Pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života osobe, njezina doma i komunikacije	Imate pravo na zaštitu od nezakonitog ometanja privatnog i obiteljskog života, uključujući i u svom domu i u komunikaciji s drugima (također i internetom).
Pravo na stupanje u brak i pravo na zasnivanje obitelji	Imate pravo stupiti u brak sa svojim partnerom i imati obitelj.
Pravo na usklađivanje obiteljskog i profesionalnog života (pravo na zaštitu od otpuštanja iz razloga povezanih s roditeljskim dopustom i	Imate pravo na usklađivanje profesionalnog i obiteljskog života, uključujući i pravo na zaštitu od nepravdnog otpuštanja povezanoga s roditeljskim dopustom. To uključuje i pravo na plaćeni roditeljski i očinski dopust nakon rođenja ili posvajanja djeteta.

pravom na plaćeni roditeljski dopust nakon rođenja ili posvajanja djeteta)	

Prava radnika i prava povezana sa samozapošljavanjem i poslovnim aktivnostima

Pojam	Opis
Sloboda odabira zanimanja i pravo na rad	Imate pravo odlučiti gdje ćete u profesionalnom pogledu razvijati svoje vještine, potrebe i težnje.
Sloboda poduzetništva	Imate pravo pokrenuti poduzeće bez dodatnih ograničenja koja su veća od standardne prakse.
Pravo radnika na informacije i savjetovanje u društvu	Imate pravo primiti informacije o svojim pravima na radnom mjestu i pravo glasa kada dolazi do promjena u radnim uvjetima koje izravno utječu na vas.
Pravo na kolektivno pregovaranje i djelovanje	Imate pravo na kolektivnu interakciju s ostalim osobama na radnom mjestu kao dio pregovora o kolektivnim ugovorima, ugovorima o radu i povezanim pregovorima koji utječu na uvjete na vašem radnom mjestu. Ovo vam pravo također omogućava da pokrećete kolektivne aktivnosti, poput štrajkova, protesta i drugih sličnih aktivnosti.
Pravo na pristup službama za posredovanje pri zapošljavanju	Imate pravo na slobodan pristup agencijama za zapošljavanje i drugim društvima koja vam mogu pomoći da pronađete odgovarajući posao u skladu s vašim kvalifikacijama i iskustvom.
Zaštita u slučaju neopravdanog otpuštanja	Imate pravo na zaštitu od otpuštanja s radnog mjesta koje nije u skladu s primjenjivim zakonima o radu.
Pošteni i pravični radni uvjeti	Imate pravo na radne uvjete koji su u skladu sa standardima poštenja i pravičnosti.
Zabrana dječjeg rada i zaštita mladih na radu	Imate pravo na zaštitu od zapošljavanja prije zakonske dobne granice za rad. Također postoji zaštita ako radite unutar zakonske dobne granice za rad.

Prava u području socijalne sigurnosti i pomoći, obrazovanja, stanovanja i zdravstvene skrbi

Pojam	Opis
Pravo na obrazovanje	Imate pravo na pristup obrazovnim sustavima.
Socijalna sigurnost i socijalna pomoć	Imate pravo na pristup sustavima socijalne sigurnosti (uključujući mirovinu, zaštitu od nesreća na radu i različite naknade za nezaposlenost) i drugim programima socijalne pomoći.
Zdravstvena skrb	Imate pravo na pristup zdravstvenim sustavima.
Pristup uslugama od globalnoga gospodarskog interesa	Imate pravo na pristup općim uslugama, kao što su usluge pružanja energije, prijevoza ili vode.

Pravo na pristup sudovima i drugim tijelima radi ostvarivanja pravne zaštite, kao što je obvezujuća odluka ili financijska naknada

Pojam	Opis
Pravo na djelotvoran pravni lijek i na pošteno suđenje	Imate pravo na pristup sudovima ili na korištenje drugim načinima traženja svojih prava. Činjenica da postoji sud nije dovoljna; on mora donositi odluke koje utječu na situaciju koja je predmet postupka. Sudovi također moraju biti pravedni – prema vama i drugima moraju postupati ravnopravno i djelovati u skladu s utvrđenim pravilima.
Pretpostavka nedužnosti i pravo na obranu	Imate pravo da se prema vama postupa kao da ste nedužni dok se ne dokaže krivnja; također imate pravo na obranu ako vas se optuži za kazneno djelo.
Načela zakonitosti i razmjernosti kaznenih djela i kazni	Imate pravo na zaštitu od kažnjavanja za kazneno djelo koje nije propisano zakonom. Kazne bi također trebale biti razmjerne počinjenom kaznenom djelu.
Izbjegavanje dvostrukog suđenja ili kažnjavanja zbog istog kaznenog djela	Imate pravo na zaštitu od ponovnog odgovaranja pred sudom i kažnjavanja za isto kazneno djelo.

Prava u vezi azila i useljavanja

Pojam	Opis
Pravo na azil	Imate pravo tražiti azil u drugoj zemlji Europske unije.
Zaštita u slučaju udaljavanja, protjerivanja ili izručenja	Imate pravo na zaštitu od nezakonitog udaljavanja, protjerivanja ili izručenja iz zemlje u kojoj boravite.

Prava posebnih ranjivih skupina: osoba s invaliditetom, djece i starijih osoba

Pojam	Opis
Dječja prava	Kao dijete imate pravo na zaštitu i skrb potrebne za vašu dobrobit. Također imate pravo da se vaša mišljenja čuju i uzmu u obzir.
Osoba s invaliditetom	Imate pravo na zaštitu od toga da vaše mentalno ili fizičko stanje utječe na potpuno uživanje vaših ostalih prava.
Prava starijih osoba	Kao starija osoba imate pravo voditi dostojanstven i nezavisan život te sudjelovati u društvenom i kulturnom životu.

Razlozi za diskriminaciju

Pojam	Opis
Rod	Prema vama se ne smije postupati drukčije zbog vašeg roda, na primjer, ako ne dobijete promaknuće jer ste žena ili muškarac.
Rasa i etničko podrijetlo	Prema vama se ne smije postupati drukčije zbog vašeg etničkog podrijetla ili rase.
Dob	Prema vama se ne smije postupati drukčije zbog vaše dobi.
Invaliditet	Prema vama se ne smije postupati drukčije zbog bilo kakve vrste invalidnosti.
Spolna orijentacija	Prema vama se ne smije postupati drukčije jer vas, na primjer, privlače osobe istog spola ili roda ili oba spola.
Vjeroispovijest i uvjerenja	Prema vama se ne smije postupati drukčije zbog vaših vjerskih, ateističkih ili agnostičkih uvjerenja.
Ostali razlozi	Prema vama se ne smije postupati drukčije na osnovi razloga koji se razlikuju od prethodno navedenih, kao što su politička pripadnost, fizički izgled itd.

Područja diskriminacije

Pojam	Opis
Obrazovanje	Prema vama se ne smije postupati drukčije kada, na primjer, pristupate obrazovanju.
Zapošljavanje	Prema vama se ne smije postupati drukčije kada, na primjer, pristupate zapošljavanju ili u pogledu uvjeta zaposlenja.
Robe i usluge	Prema vama se ne smije postupati drukčije pri kupnji proizvoda ili korištenja različitim uslugama.
Stanovanje	Prema vama se ne smije postupati drukčije kada, na primjer, pokušavate iznajmiti ili kupiti stambeni prostor.
Druga područja	Prema vama se ne smije postupati drukčije u odnosu na druga pitanja od prethodno navedenih, npr. u odnosu na zdravstvenu skrb, medije, sport, znanost, političke stranke, organizacije civilnog društva itd.
Socijalna zaštita	Prema vama se ne smije postupati drukčije kada npr. pokušavate pristupiti različitim programima socijalne zaštite u slučaju bolesti, invaliditeta, starosti, nezaposlenosti itd.

Posljednji put ažurirano: 24/10/2018

Stranicu održava Europska komisija. Informacije na ovoj stranici ne odražavaju nužno službeno stajalište Europske komisije. Europska komisija ne preuzima nikakvu odgovornost za informacije ili podatke sadržane ili navedene u ovom dokumentu. Pogledajte pravnu obavijest koja se odnosi na propise za autorska prava za europske stranice.